

ONA TILI FANINI O‘QITISHDA FAN VA TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI

Qashqadaryo viloyati, Qamashi tumani

Professional ta’lim a’lochisi

2-son politexnikumi ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Xudoyberdiyeva Shoira Raxmonberdiyevna

Annotatsiya: Ushbu maqolada ona tili fanini o‘qitish jarayonida zamonaviy fan yutuqlari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritiladi. Ta’lim jarayoniga raqamli vositalar, interaktiv metodlar va innovatsion texnologiyalarni joriy etish o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda dars samaradorligini oshirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, texnologiyalardan foydalanish orqali ona tili fanining mazmunini boyitish, o‘quvchilarning fanga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirish va zamonaviy ta’lim talablariga moslashtirish masalalari ilmiy asosda bayon etiladi.

Kalit so‘zlar: ona tili ta’limi, zamonaviy texnologiyalar, raqamli ta’lim, interaktiv metodlar, fanlararo integratsiya, axborot-kommunikatsiya vositalari, nutqiy kompetensiya, innovatsion yondashuv.

Bugungi globallashuv va raqamli taraqqiyot sharoitida ta’lim tizimi oldiga yangi va muhim vazifalar qo‘yilmoqda. Xususan, o‘quvchilarda bilimni mustaqil egallash, axborotni tahlil qilish hamda muloqot madaniyatini rivojlantirish zamonaviy ta’limning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda ona tili fani muhim o‘rin egallab, o‘quvchilarning nutqiy savodxonligi, tafakkuri va ijtimoiy faolligini shakllantirishga xizmat qiladi.

Hozirgi davrda fan yutuqlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’lim jarayoniga jadal kirib kelishi ona tili fanini o‘qitish mazmuni va metodikasini yangilashni taqozo etmoqda. Raqamli vositalar, interaktiv metodlar hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshirib, bilimlarni samarali o‘zlashtirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, bu yondashuv ta’lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, ona tili fanini o‘qitishda fan va texnologiyalarning o‘rnini ilmiy asosda o‘rganish, ularning amaliy imkoniyatlarini tahlil qilish hamda ta’lim jarayoniga to‘g‘ri joriy etish muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada aynan ushbu masalalar yoritilib, zamonaviy ta’lim talablariga mos yondashuvlar tahlil qilinadi.

1. Ona tili ta’limida fan yutuqlarining metodik asoslari

Bugungi ta'lim tizimida ona tili fanini samarali o'qitish ilmiy asoslangan pedagogik yondashuvlarni talab etadi. Tilshunoslik fanida erishilgan nazariy xulosalar, jumladan fonetika, leksikologiya, grammatika va nutq madaniyatiga oid ilmiy qarashlar o'quvchilarning tilni ongli ravishda o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Psixologiya va pedagogika fanlari esa o'quvchilarning yosh xususiyatlari, tafakkur darajasi va qabul qilish imkoniyatlarini hisobga olgan holda dars jarayonini tashkil etishga yordam beradi. Fan yutuqlariga tayangan holda tuzilgan darslar bilimlarning mustahkam va barqaror bo'lishini ta'minlaydi.

Shuningdek, ilmiy yondashuv ona tili darslarida faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmay, ularni amaliy nutq faoliyati bilan bog'lash imkonini yaratadi. Natijada o'quvchilar til birliklarini real muloqot jarayonida to'g'ri qo'llash ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

2. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ona tili darslaridagi o'rni

Zamonaviy ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ona tili fanining o'qitilish sifatini sezilarli darajada oshirmoqda. Elektron darsliklar, interaktiv taqdimotlar, videodarslar va onlayn mashqlar o'quvchilar uchun qulay ta'lim muhitini yaratadi. Ushbu vositalar orqali murakkab grammatik mavzularni vizual asosda tushuntirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Texnologiyalar yordamida o'quvchilarning tinglab tushunish, matn bilan ishlash va yozma nutqini rivojlantirish jarayonlari samarali tashkil etiladi. Masofaviy ta'lim platformalari esa o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish malakasini shakllantirib, ularni axborot bilan ishlash madaniyatiga o'rgatadi. Bu esa zamonaviy jamiyat talablariga mos kadrlarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

3. Interaktiv metodlar asosida dars samaradorligini oshirish

Ona tili fanini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini faollashtiradi. "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Venn diagrammasi", "Bumerang" kabi metodlar o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. Ushbu usullar o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirib, bilimni tayyor holda emas, balki izlanish orqali egallashga yo'naltiradi.

Interaktiv metodlar nutqiy faoliyatni rivojlantirishda ham muhim ahamiyatga ega. O'quvchilar fikrini og'zaki va yozma shaklda ifodalash, bahs-munozarada qatnashish hamda o'z nuqtayi nazarini asoslash ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Bu esa ona tili fanining asosiy maqsadlaridan biri bo'lgan kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi.

4. Fan va texnologiyalar uyg'unligida nutqiy kompetensiyalarni rivojlantirish

Fan va texnologiyalar uyg'unligi asosida tashkil etilgan ona tili darslari o'quvchilarda to'liq nutqiy kompetensiyani shakllantirish imkonini beradi. O'qish, yozish, tinglash va gapirish faoliyatlari texnologik vositalar yordamida uzviy

bog'langan holda rivojlantiriladi. Masalan, matnni tinglash, tahlil qilish va yozma xulosa chiqarish jarayonlari kompleks tarzda tashkil etiladi.

Bunday yondashuv o'quvchilarning muloqot madaniyatini, fikrni izchil bayon etish qobiliyatini hamda tanqidiy tafakkurini rivojlantiradi. Natijada ona tili fani orqali o'quvchilarning nafaqat til bilimi, balki umumiy intellektual salohiyati ham yuksaladi. Shu bois fan va texnologiyalar uyg'unligi zamonaviy ona tili ta'limining muhim metodik asoslaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Xulosa qilib aytganda, bugungi globallashuv va raqamli taraqqiyot davrida ona tili fanini o'qitish jarayoni tubdan yangicha yondashuvlarni talab etmoqda. Ta'lim tizimida fan yutuqlari va zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi ona tili fanining mazmunini boyitibgina qolmay, uning tarbiyaviy va rivojlantiruvchi imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Ilmiy asoslangan metodik yondashuvlar o'quvchilarning til birliklarini chuqur anglashiga, nutqiy bilimlarni amaliy faoliyatda samarali qo'llashiga xizmat qiladi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar va interaktiv ta'lim vositalari o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini oshirib, mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantiradi. Texnologiyalar asosida tashkil etilgan ona tili darslari o'quvchilarning muloqot madaniyatini rivojlantirish, fikrni mantiqiy va izchil bayon etish, yozma va og'zaki nutqni takomillashtirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu esa ta'lim jarayonining sifat va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shuningdek, fan va texnologiyalar uyg'unligi ona tili darslarida o'quvchi shaxsini markazga qo'ygan ta'limni amalga oshirish imkonini beradi. Bunday yondashuv orqali o'quvchilar faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi emas, balki mustaqil fikrlovchi, tahlil qila oladigan va ijodiy yondashuvga ega bo'lgan shaxs sifatida shakllanadi. Natijada ona tili fani o'quvchilarning umumiy intellektual salohiyatini yuksaltirishda muhim pedagogik omilga aylanadi. Umuman olganda, ona tili fanini o'qitishda fan yutuqlari va zamonaviy texnologiyalardan maqsadli hamda samarali foydalanish yosh avlodni bilimli, nutqi ravon, fikri teran va ma'naviy barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bois mazkur yo'nalishdagi ishlarni tizimli ravishda davom ettirish va ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish bugungi kunning dolzarb pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yo'ldoshev J. **Pedagogik texnologiyalar va ularni ta'lim jarayonida qo'llash.** — Toshkent: O'qituvchi, 2012.
2. Azizxo'jayeva N. **Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.** — Toshkent: Fan, 2015.
3. Mahmudov N. **Ona tili o'qitish metodikasi.** — Toshkent: O'zbekiston, 2018.
4. Qodirov R. **Zamonaviy ta'lim texnologiyalari.** — Toshkent: Sharq, 2019.

5. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
6. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari va me’yoriy hujjatlari. — Toshkent, 2021.
7. Umumiy o‘rta ta’lim uchun **ona tili fan dasturi**. — Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2022.
8. Xodjayev B. **Innovatsion ta’lim texnologiyalari**. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.

